

Відкриття фотодокументальної виставки «Перерваний урок»

8 листопада 2018 року на території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» (далі – Заповідник) відбулося відкриття фотодокументальної виставки «Перерваний урок», яка висвітлює долі репресованих освітян України, знищених у київських в'язницях НКВС упродовж 1937–1939 рр. та вивезених для поховання до Биківнянського лісу, що розташований за 1,5 км від колишнього селища Биківня на східній околиці Києва (поблизу автостради Київ–Бровари).

Виставка є результатом втілення в життя спільного проекту науковців Заповідника та Українського інституту національної пам'яті, під час реалізації якого науковцями було встановлено інформацію про близько 200 захоронень освітян, викладачів як гуманітарних, так і природничих дисциплін. Історії їхнього життя різні: від вчительки, яка не зауважила у підручнику «ворогів народу» і не «зачистила» інформації, чи вчителя, який вилучив з програми компартійну дисципліну, до учасників українського визвольного руху доби УНР, яким влада пригадала їхню боротьбу.

На відкриття виставки були запрошені представники Міністерства освіти і науки України, Галузевого державного архіву СБУ, Київського товариства політв'язнів і жертв репресій, Науково-дослідного інституту українознавства, Національного музею «Меморіал жертв Голодомору» та інших установ, організацій та ЗМІ. Від закладів освіти були присутні представники від середньої загальноосвітньої школи № 60 комплексного розвитку дітей «Росток» м. Києва, з якою Заповідник уклав договір про співпрацю.

Науково-дослідний інститут українознавства представляли Тетяна Бойко, кандидат філософських наук, завідувач відділу освітніх технологій та популяризації українознавства, та Світлана Бойко, кандидат філософських наук, старший науковий співробітник зазначеного відділу.

Модератором заходу виступила заступник генерального директора Заповідника Тетяна Шептицька, яка звернула увагу присутніх на те, що вся інформація, висвітлена на виставці, скрупульозно збиралася з багатьох архівів і фондів, зокрема: з фондів Галузевого державного архіву Служби безпеки України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного, Державного архіву Черкаської області, Педагогічного музею України НАПН України, Державного архіву м. Києва, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» та різних приватних зібрань.

Під час церемонії відкриття генеральний директор Заповідника Богдан Біляшівський зазначив, що на 8 стендах виставки з такими промовистими назвами, як «Урок пам'яті», «Урок історії», «Урок землі», «Урок інакшості», «Урок незгоди», «Урок професії», «Урок спротиву», розміщена інформація про трагічні долі репресованих, людей, які не вміли опускати рук, не боялися мати власної думки, яких потрібно пам'ятати. Це: науковець, колишній аспірант М. Грушевського – Остап Павлик (київська школа № 139); директор, який організував сільськогосподарську науково-дослідну ділянку біля школи і цим під час Голодомору 1932–1933 рр. урятував життя багатьох учнів – Василь Івчук (школа у с. Дударкові); директор Першої української гімназії імені Тараса Шевченка, якого разом з багатьма вчителями керованої ним школи було засуджено у справі «Спілки визволення України» – Володимир Дурдуківський; член ОУН, який поширював націоналістичну літературу – Микола Попович. Репресії засвідчують нездатність влади іншими методами визнати її легітимність, страх перед незламністю українського народу та глибоким прагненням до свободи.

Державний секретар Міністерства освіти і науки України Павло Полянський зауважив, що матеріали виставки розкривають одну з сторінок багатотомної кривавої історії тоталітаризму, яка знищила велику кількість освітян, не зважаючи на їхні життєву позицію та переконання. Хтось із цих вчителів чинив опір, хтось – ні, хтось активно підтримував цю систему, а хтось був пасивним спостерігачем. Нікого не залишила без

уваги нищівна радянська система. І поняття «урок» у назві виставки є досить доречним і влучним, бо несе в собі заклик пам'ятати уроки історії й робити відповідні висновки.

Від Українського інституту національної пам'яті виступив начальник управління наукового забезпечення політики національної пам'яті Ярослав Файзулін, який закликав пам'ятати уроки минулого й не закривати очі на нові методи знищення всього українського. Заступник директора Галузевого державного архіву СБУ Анатолій Хромов зазначив, що школу в СРСР влада розглядала як одну з найважливіших ідеологічних інституцій, покликаних забезпечити виховання мільйонів школярів у дусі відданості більшовицькій партії та комуністичним ідеалам.

Значно посилила захід і надала йому ще більш емоційного забарвлення поетична частина, яку підготували учні середньої загальноосвітньої школи № 60 комплексного розвитку дітей «Росток» м. Києва. Вони продекламували вірші про вчителів та виконали пісню про вчительську працю.

Всі учасники події вшанували пам'ять загиблих жертв тоталітаризму 1937–1941 рр., поклавши квіти та поставивши лампадки на братські могили Міжнародного меморіалу.

На завершення заходу науковці Заповідника повідомили, що виставка буде діяти до кінця грудня 2018 р. та протягом весни (з березня по травень) 2019 р. Організатори виставки готові надавати екскурсійне обслуговування для всіх охочих та проводити тематичні лекції, присвячені річниці Великого терору 1937–1938 рр., для учнівської та студентської молоді в закладах освіти.

Старший науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ, к. філос. н. Світлана Бойко